

ÅLANDS LANDSKAPSSTYRELSE

Nr 19 Lag.
Mariehamn 1986-03-17
Hänvisning Landstingets skrivelse nr 64/86 Landstingets Herr Talman
Ärende Av ltm. Anders Johansson
m.fl. ställt spørsmål

I det avseende 48 § 1 mom. landstingsordningen föreskriver har Ni, Herr Talman, med skrivelse nr 64/86 till landskapsstyrelsen bringat landstingsman Anders Johanssons m.fl. till landskapsstyrelsen den 7 mars 1986 ställda spørsmål om landskapsstyrelsen ämnar ta upp till ny behandling lagberedningens förslag att en lagframställning om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål avlåts under den pågående landstingssessionen i överensstämmelse med det av landstinget omfattade lagberedningsprogrammet.

Landskapsstyrelsen har härvid äran att genom Er, Herr Talman, till landstinget få avge följande svar.

Värnandet om det åländska kulturarvet är en av de grundläggande frågorna för självstyrelsen och för de organ som är satta att företräda självstyrelsen. Tillsammans med bevarandet av den åländska befolkningens svenska språk utgör värnandet av det åländska kulturarvet grundvalen för den rätt till självstyre landskapets befolkning tillerkänts i enlighet med folkrättsliga principer.

När landskapsstyrelsen i november 1982 till landstinget avgav sitt förslag till landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål var det uttryckligen i syfte att värna om det åländska kulturarvet. Enligt förslaget skulle kulturarvet värnas genom att föremål som är av värde för det åländska kulturarvet inte längre fritt skulle få föras ut ur landskapet. Till grund för bedömningen att utförelinskränkningar erfordrades låg den uppfattningen att det åländska kulturarvet bäst tillgodoses om ifrågavarande föremål bevaras i den miljö, i den kulturella omgivning, där de hör hemma. Det låg följaktligen i sakens natur att utförelinskränkningarna från landskapet skulle gälla såväl till

övriga landet som till utlandet, d.v.s. till alla områden som inte tillhör den åländska kulturkretsen.

I den landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål som landstinget antog i november 1983 var de grundläggande principerna i överensstämmelse med det ovan berörda lagförslaget. Det sagda framgår bl.a. av kulturutskottets betänkande nr 10/1982-83 där utskottet framhåller "Utskottet omfattar till fullo lagförslagets huvudsyftemål, nämligen att det är angeläget från åländsk synpunkt att hindra att kulturhistoriskt värdefulla kulturföremål, som är av stor betydelse för det åländska kulturarvet, förs ut ur landskapet". Härav följer att det också för landstingets ställningstagande i ärendet var av väsentlig betydelse att ett heltäckande utförselförbud kunde åstadkommas.

I december 1983 förordnade Republikens president att den av landstinget antagna landskapslagen om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål skulle förfalla. Republikens president fattade sitt beslut i enlighet med det utlåtande som Högsta domstolen avgivit i ärendet, i vilket utlåtande föreslogs att landskapslagen inte skulle tillåtas träda i kraft, eftersom landstinget ansågs ha överskridit sin lagstiftningsbehörighet. I sammanhanget kan nämnas att Ålandsdelegationen i sitt yttrande i ärendet inte ansåg att några hinder förelåg för landskapslagens ikraftträdande.

Av Republikens presidents skrivelse i ärendet följer bl.a. att behörigheten att i landskapet lagstifta om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål tillkommer landstinget. Av skrivelsen följer också att orsaken till att landskapslagen förordnades att förfalla var att det i lagen intagits ett förbud mot utförsel av åländska kulturföremål från landskapet till övriga landet. Ett så omfattande utförselförbud som erfordras för att ge åländska kulturföremål ett heltäckande skydd är det sålunda inte möjligt att för närvarande inta i landskapslag.

Inom de ramar som landstinget äger rätt att lagstifta kan som medel för att skydda åländska kulturföremål förbjudas utförsel av sådana föremål direkt till utlandet. Däremot är det inte möjligt att förbjuda utförsel till övriga landet, liksom heller inte utförsel via övriga landet till utlandet. Härav följer att det inte genom landskapslag är möjligt att värna om det åländska kulturarvet på det sätt som landskapsstyrelsen och landstinget ansåg påkallat vid behandlingen av det år 1982 till landstinget överlämnade förslaget till landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål.

Enligt landskapsstyrelsens uppfattning finns det fortfarande orsak att försöka uppnå de mål som låg till grund för 1982 års förslag till landskapslag om skydd för kulturhistoriskt värdefulla föremål och landstingets beslut i anledning av förslaget. Om sagda mål skall kunna uppnås erfordras det dock förutom landskapslagstiftning även lagstiftningsåtgärder av rikets lagstiftande organ. Landskapsstyrelsen ämnar undersöka möjligheterna att åstadkomma erforderlig rikslagstiftning men har ännu inte tagit ställning till vilken väg som skall användas.

Landskapsstyrelsen kommer att, under den tid denna landstingssession pågår, uppta ärendet till ny prövning varvid också lösningar för att förhindra utförsel av åländska kulturföremål till riket skall utredas och prövas.

V i c e l a n t r å d

Gunnevi Nordman

T.f. lagberedningschef

Lars Karlsson